

Шуст Н.А.

*аспірантка кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ*

**РОЛЬ І МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ
В УДОСКОНАЛЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА
НА АПЕЛЯЦІЙНОМУ РІВНІ**

Міжнародний досвід правового регулювання адміністративно-правового статусу судів апеляційної інстанції в адміністративному судочинстві, станом на сьогодні, коли сучасна система судоустрою України потребує доктринального оновлення та застосування нових прийомів і методів управління може стати неоціненним щаблем у напрацюванні цього базису. Крім цього, належить доречно звернути увагу на те, що євроінтеграційні намагання України в частині вступу до Європейського союзу набувають все більш реалістичних нарисів, а тому, сучасна система судоустрою має бути готовою до такого кроку та відповідати високим стандартам судочинства в Європейському союзі, що в свою чергу потребує виконання значної кількості роботи та проведення відповідних досліджень, а також напрацювання можливих шляхів імплементації структурованого та впорядкованого досвіду до правової системи України, як незалежної та суверенної держави.

Історія розвитку інституту адміністративної юстиції засвідчує, що наріжним каменем і основною темою дискусій між науковцями різних поколінь було обґрунтування організаційної моделі адміністративної юстиції, визначення її оптимальної внутрішньої структури та сфер впливу відповідно до специфічних вітчизняних правових традицій та суспільно-політичної ситуації в той чи інший період. Недаремно ще наприкінці XIX століття «належну організацію адміністративної юстиції» було визначено основною умовою забезпечення законності в сфері публічного управління [1, с. 4]. Належить зауважити, що як в Україні, так і закордоном, адміністративний суд, або суд, до компетенції якого віднесено розгляд спорів у сфері адміністративних відносин користується неабиякою завантаженістю та потребує системного доопрацювання основних аспектів, пов'язаних не лише з його діяльністю в сфері відправлення правосуддя, а й у контексті укріплення системи внутрішньоорганізаційного забезпечення його функціонування.

Правовий статус судді закордоном, як і в Україні, передбачає симбіоз наступних елементів: відбір, призначення, проходження служби та звільнення. У деяких країнах відбір суддів здійснюється з кола баристерів та соліситорів. Під баристерами розуміють юристів так званої «вищої касты», що здійснюють розгляд справ вузької спеціалізації за певними галузями права. Континентальна система права здебільшого використовує систему конкурсного відбору суддів. Виняток становить Швейцарія, де судді обираються жителями або парламентом. Загальними правилами відбору для кандидатів на посаду суддів є відповідний рівень освіти юриспруденції, будь-який практичний досвід [2]. Відповідно, таке адмініструвальне різноманіття та багатоваріативність підходів до питання внутрішньоорганізаційного забезпечення діяльності окремо взятого суду, а також підходи до перегляду ухвалених судових рішень, судами нижчої інстанції викликає не лише цікавість, а й об'єктивну необхідність, оскільки станом на сьогодні, в умовах широкомасштабного російського вторгнення, важливим аспектом укріплення правової системи суспільства є запозичення найбільш ефективних міжнародних практик, що існують для підвищення рівня функціонування апеляційних адміністративних судів.

Дослідники вказують, що з огляду на досить тривалу відсутність реального адміністративного судочинства в нашій державі такі дослідження ґрунтувалися, переважно, на аналізі зарубіжних моделей адміністративної юстиції. Вони мали вагоме теоретико-пізнавальне та прикладне значення при виборі та законодавчому закріпленні вітчизняної системи адміністративних судів, оскільки відображали основні світові тенденції становлення сучасної державності, а також особливості історичного розвитку окремих країн [3, с. 22]. Відповідно, логічним буде підкреслити, що система судоустрою будь-якої країни нерозривно пов'язана з її історією становлення та відповідними традиціями, що накладали відбиток не лише на інституційний розподіл влади всередині країни, а й на правову та соціальну систему такого суспільства загалом. В первинному розумінні такі основи та вихідні показники базуються на тих розуміннях правильного й не правильного в суспільстві, що прийняті за основу самим соціумом.

Вагоме значення для України під час проведення судової реформи має вивчення досвіду функціонування судової гілки влади окремих країн. Тому багато праць вчених полягає у аналізі конституційних основ організації судової влади, здійснення судового управління, характеристики судової системи та суддівського корпусу окремих зарубіжних країн. Підвалиною законодавчої регламентації судової влади у більшості зарубіжних країн є конституція, а конституційні засади деталізуються у спеціальних законах. Конституції більшості сучасних зарубіжних країн містять розділи, присвячені судовій гілці влади: «Про

судову владу» – конституції Іспанії, Франції, Японії; «Правосуддя» – Основний закон ФРН; «Суди» – конституція Португалії; «Судочинство» – конституція Угорщини; «Судова система» – конституція Македонії тощо. У вказаних розділах визначено її конституційні засади: визначення судової влади як однієї зі складових системи розподілу влад; основні принципи організації та діяльності судової системи; правовий статус суддів; судові гарантії прав і законних інтересів громадян. Обсяг конституційного регулювання судової влади у зарубіжних країнах також різний [4].

Отже, належить зазначити, що інструментами конституційного права, наразі в Конституції України врегульовано низку адміністративних питань, зокрема загальна структура суду, принципи судоустрою та інші загальні положення пов'язані, перш за все з внутрішньоорганізаційною діяльністю в середині судової гілки влади, що на нашу думку є вірним підходом до юридичного гарантування та фундації такої діяльності, як відправлення правосуддя. Водночас, більш «процесуальні» та адміністративні норми містяться в галузевому законодавстві, наприклад у Законі України «Про судоустрій і статус суддів».

Література

1. Кампо В. М. Становлення нового адміністративного права України : науково-популярний нарис / Кампо В. М., Нижник Н. Р., Шльоер Б. П. ; за заг. ред. В. М. Кампо. К. : Видавничий Дім «Юридична книга», 2000. 60 с.
2. Лісняк (Овсякова) М.Ю. Особливості зарубіжного досвіду адміністративноправового регулювання правового статусу суддів. Матеріали XII Всеукраїнської науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» 2022. URL: https://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/161172/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d0%9d%d0%92_2022-258-260.pdf
3. Курінний Є. Адміністративна юстиція як невід'ємна складова адміністративно-правового захисту. *Підприємництво, господарство, право*. 2004. № 2. С. 20–25.
4. Лісна І. С. Зарубіжний досвід функціонування судових систем та можливість його використання під час проведення судової реформи в Україні. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2018. № 1 (35).